

VENEET NUMERO 79 JA 80

Colin Archerin veistämön ja Suomen Luotsi- ja majakkalaitoksen väliset erilliset sopimusasiakirjat kahden luotsikutteen rakentamiseksi on päivätty Larvikissa 9. huhtikuuta vuonna 1898. Luotsi- ja majakkalaitoksen edustaja N.Sjöman hyväksyi ja vahvisti kyseiset sopimukset 25. huhtikuuta 1898 päivätyllä kirjeellään.¹ Sisällöltään asiakirjat – numero 1 Pitkäpaasi ja numero 2 Portö (Pirttisaari) – ovat identtiset. Myöhemmin Archerin telakalta Suomen toimitetut kuusi alusta – vuonna 1900 Utö, Rönnskär ja Kobbaklintar, vuonna 1901 Plevna ja Rauma sekä vuonna 1903 Suursaari – rakennettiin pääpiirteissään ensimmäisessä sopimuksessa sovittujen ehtojen ja piirustusten mukaisesti.²

Archerin veistämön kassa- ja työmaapäiväkirjoissa Pitkäpaaden ja Portön kutterit saivat työnumerot 79 ja 80. Alukset rakennettiin rinnakkain kivenheiton päässä Colin Archerin kotitalosta sijainneen veistämön rannassa.

Veistämön palkkalistoilla ollut Axel Harman piirsi puhtaaksi Colin Archerin suunnitelmat Suomeen toimitettavista aluksista kesäkuussa 1898.³ Rakennustyöt aloitettiin 20. heinäkuuta ja ne saatiin päätökseen lokakuun ensimmäisenä päivänä. Kiihvain rakennusvaihe kesti elokuun alusta syyskuun puoliväliin. Heinäkuussa ja syyskuun viimeisellä viikolla töihin osallistui vain kourallinen veistämön palkkalistoilla olleista 15 veneenveistäjästä. Pitkäpaaden ja Portön luotsikutteen rakentamiseen käytettiin 20.7. – 1.10.1898 välisenä aikana yhteensä 577 miestyöpäivää.⁴

Veneiden numero 79 ja 80 rakennuskustannukset olivat 5 691,20 Norjan kruunua.⁵ Suomen luotsi- ja majakkalaitos maksoi Archerille kahdesta kutterista yhteensä 5 290 Norjan kruunua, eli tilaukset tuottivat toimittajalle 401,20 kruunun suuruiset tappiot.⁶ Colin Archerin veljenpojan Willien toteamus vuodelta 1902 kuvaa hyvin Colin Archerin suhdetta rahaan: ”Uncle Colin is working away at his boatbuilding and as usual making nothing out of it”.⁷

Archerin veistämön lähes kokonaisuudessaan säilynyt huolellisesti, tarkasti ja asianmukaisesti hoidettu kirjanpito on erinomainen lähde tutkijoille ja veneenveistäjille.⁸ Tilikirjoista löytyi tiedot Pitkäpaaden ja Portön kutterien rakentamisessa käytettyjen materiaalien määristä, toimittajista ja hankintahin-

noista - lukuun ottamatta pellavaöljyn, vernissan, pien ja saumojen tilkitsemisessä käytetyn riveen hankintakustannuksia.⁹

Pitkäpaaden ja Portön kutterien yhteenlasketut rakennuskustannukset 5 691,20 kruunua jakautuivat seuraavasti.

Palkkakulut	1954,42
Puutavara	1800,00
Seilmager Christiansen	481,45
Smed Olsen (helat ja taokset)	448,24
F.M Nielsen ja Son (Takilavaijerit)	23,12
Blokmager Larsen	265,30
Porsgrunn Mek. Verkstad (painokölit)	441,60
Gulbransen (2 kompassia)	24,00
Muita kuluja (katsastus, piirustukset, rahtimaksut, ankkuri yms)	253,07

VIITTEET

1. Alkuperäinen sopimus Larvik Sjöfartsmuseumissa Norjassa, kopio Suomen merimuseon Pitkäpaasi-kokoelmassa.
2. Archerin telakalta toimitettiin Suomeen kaikkiaan kahdeksan alusta: vuonna 1898 Pitkäpaasi ja Pirttisaari (Pörtö), vuonna 1900 Utö, Rönnskär ja Kobbaklintar, vuonna 1901 Plevna ja Rauma sekä vuonna 1903 Suursaari. Suomessa rakennettiin Pitkäpaaden luotsialuksen piirustusten mukaan kolme alusta. Helsingiläinen Beckholman Uusi Veistämö rakensi vuonna 1905 Reposaaren ja vuonna 1906 Kobbaklintarnin luotsiasemille toimitetut alukset. Viimeinen Archerin piirustusten mukaan rakennettu kutteri oli Sandsvikens Skeppsdocka och Mekaniska Verksadin vuonna 1911 Haapasaaren luotsiasemalle toimittama alus. Suomen merimuseo (SMM), Historik och Beskrifning öfver Livräddningstationer och Lotskutrtrar I 1860–1900; SMM, Finlands Lotskutrtrars beskrifning II 1901–.
3. Veistämöllä ei ollut varsinaisesti omaa piirustuskonttoria. Archerin avustajaksi ja eräänlaiseksi oppipojaksi kohonnut Axel Harman piirsi puhtaaksi miltei kaikki veistämöllä 1890-luvulla ja 1900-luvun alkupuolella valmistuneiden alusten piirustukset. Colin Archer harkitsi 1900-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä vetäytymistä eläkkeelle ja veistämötoiminnan siirtämistä Harmanin hoidettavaksi. Nämä suunnitelmat kariutuivat Harmanin kuoltua äkillisesti vuonna 1909. James Ronald Archer suullisesti; Larvik Sjöfatsmuseum (LSj) Colin Archer (CA), Larviks sjöfartsmuseum 3708, Journal 1897–1899.

4. Alkuperäinen työmaapäiväkirja Larvik Sjöfartsmuseumissa. Suomen merimuseon Pitkäpaasi-kokoelmassa kopiot ajalta 18.6. – 8.10.1898.
5. LSj CA Larvik Sjöfartsmuseum 3671, 1897/1900; LSj CA Cassa Conto 1/1 98 til 14/6 99, Larvik Sjöfartsmuseum 3692; LSj CA Larvik Sjöfartsmuseum 3708, Journal 1897–1899.
6. Kopiot 9.4.1898 allekirjoiteuista tilaussopimuksista veneistä 1 (Pitkäpaasi) ja 2 (Portö). Suomen merimuseo, Pitkäpaasi-kokoelma.
7. McDonald 1997, 79.
8. Colin Archerin tili- ja kassakirjat, päiväkirjat sekä kirjeenvaihto on luovutettu Larvik Sjöfartsmuseumin kokoelmiin vasta 1990-luvulla. Museon kuraattorin James Ronald Archerin mukaan Suomen merimuseo oli ensimmäinen taho, joka osoitti kiinnostusta omistamansa aluksen rakennusvaiheista kertovaa kirjallista lähdemateriaalia kohtaan.
9. James Ronald Archer ei osannut varmuudella selittää ko. aineiden hankintaa osoittavien tietojen puuttumista, koska vastaavanlaiseen asiaan ei ole aikaisemmin kiinnitetty huomiota. Tilikirjojen tarkkuutta ei asetettu kyseenalaiseksi, koska esimerkiksi Suomeen käydyn kirjeenvaihdon kustannukset – arvoltaan muutamia kymmeniä äyreyä – on joka kerta tiliöity huolellisesti kirjanpitoon. Hankintaa osoittavien tietojen puuttumisen on vaikea kuvitella tarkoittavan sitä, että Archerin telakalla rakennettujen alusten puurakenteet olisi jätetty kyllästämättä ja pintakäsittelemättä.

LÄHTEET

PAINAMATTOMAT LÄHTEET

Larvik Sjöfartsmusem (LSj) , Colin Archer kokoelma (CA)

Larvik Sjöfartsmuseum 3671, 1897/1900.

Larvik Sjöfartsmuseum 3692, Cassa Conto 1/1 98 til 14/6 99.

Larvik Sjöfartsmuseum 3708, Journal 1897–1899.

Suomen merimuseo

Historik och Beskrifning öfver Livsräddningstationer och

Lotskuttrar I 1860–1900.

Finlands Lotskuttrars beskrifning II 1901–.

Pitkäpaasi-kokoelma.

PAINETUT LÄHTEET

McDonald, Lorna 1997: Magic Ships. Life Story of Colin Archer, 1832–1921 and Sailing for Pleasure. Rockhampton.

SUULLISET TIEDONANNOT

James Ronald Archer, Larvik Sjöfartsmuseumin kuraattori, toukokuu 2000 ja helmikuu 2001.